

2. Божко, Н. Розвиток лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. Збірник наукових праць ЛОГОС. 2021. №2. С. 175–178. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-26.02.2021.v2.53> (дата звернення: 18.04.2023)
3. Бориско Н. Ф. Теоретичні засади створення навчально-методичних комплексів для мовної міжкультурної підготовки вчителів іноземних мов (на матеріалі інтенсивного навчання німецькою мовою): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02/ Київ, 2000. 508 с.
4. Кардашова, Н. В. Роль лінгвосоціокультурної компетентності у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови. Молодий вчений. 2017. №5. С. 365–368.
5. Николаева С. Ю. Сучасні підходи до викладання іноземних мов. Іноземні мови. 2001. № 1. С. 50–58.
6. Терещук Д. Г. Формування англомовної лінгвосоціокультурної компетентності студента філологічного профілю: теоретичний та прикладний аспекти. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. 2014. № 1. С. 144–148. (Серія "Педагогіка"). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNP ped_2014_1_26 (дата звернення: 18.04.2023)

Хорхота Іванна

Науковий керівник – доц. Притолок Світлана

ПРОБЛЕМАТИКА ТВОРЧОСТІ ГЕРТИ МЮЛЛЕР

Герта Мюллер – німецька письменниця румунського походження, авторка багатьох романів, повістей, поезій, громадська діячка, активна поборниця прав людини, яка у 2009 році стала лауреаткою Нобелівської премії з літератури, а її твори були перекладені багатьма мовами світу. Український переклад творів письменниці одним із перших здійснив Марк Білорусець. Всесвітнє визнання Герта Мюллер здобула після виходу роману «Гойдалка дихання» (2009 р.), де описується історія юнака Лео Ауберга, етнічного румунського німця, який після Другої світової війни був депортований на Донбас, у трудовий табір на Сході України.

Творчість Герти Мюллер привертає сьогодні увагу багатьох українських літературознавців та критиків, зокрема, С. Маценко, С. Хмельковської, Я. Поліщук, С. Варецької, Я. Голобородька, А. Хайруліної, Н. Воробей, В. Догадіної та ін. Однак усі науковці констатують відсутність ґрунтовних досліджень багатогранної творчості письменниці.

У численних дослідженнях літературознавці відзначають пронизливо-чуттєву семантику творів Герти Мюллер, рельєфність соціального середовища і новаторські прийоми її жанрово-тематичної палітри. У своїх творах письменниця постає інтелектуалкою із гострим соціополітичним зором, що позиціонує себе як послідовну опонентку диктаторським режимам і протистоїть тоталітарним доктринам.

У прозових творах Герта Мюллер порушує болючі і делікатні теми, зображає життя в умовах диктатури й біль жертв тоталітарного режиму. Її твори беззаперечно є необхідними і значущими, оскільки оживлюють трагічні сторінки історії, яку людству потрібно знати, щоб не повторювати помилок минулого. Критичне осмислення подій минулих часів є важливим завданням сучасників. Як зазначає Н. Воробей, «час є тією невідворотною силою, яка загоює рани та спричиняє забуття – найважчий злочин кожного народу та особистості без винятку. Творчість Герти Мюллер відіграє важливу роль для майбутнього покоління, нагадуючи про минуле та застерігає від помилок попередників. І в цьому є її особлива цінність» [1, с.139].

Основним матеріалом для текстів Мюллер є особистий досвід, її власні враження та спогади з дитинства, підліткових та юнацьких років. Твори письменниці є завжди особистісні та ґрунтуються на реальних фактах і подіях, проте це не означає, що усі художньо проінтерпретовані події траплялися саме з нею. Висвітлені в романах реалії часто відбувалися з іншими людьми, однак, все одно ці події рефlekтували думки та відчуття самої письменниці.

Головними темами романного дискурсу Герти Мюллер є страждання, репресії, страхи й жахіття, які пережили жителі Румунії за часів комуністичної диктатури. Наскрізним мотивом багатьох її творів є пам'ять: історична, колективна, особиста. Пам'ятати й згадувати – це одне з найважливіших завдань письменниці, забуття прирівнюється до злочину.

Домінуючим мотивом творчості Герти Мюллер є мотив травми: як колективної, так і індивідуальної. У романі «Гойдалка дихання» дослідники фіксують різні моделі травматичного досвіду: «Індивідуальна травма – колективна, тілесна – психологічна, екзистенціальна – есенціальна, історична – культурна тощо» [4, с.27].

Як зазначає С. Хмельковська, «головний посыл письменниці спрямований на те, щоб показати, як легко колесо терору й диктатури перемелює людську особистість, отруює свідомість страхами, зрадою, брехнею, перетворює людину на істоту з тваринними інстинктами» [6, с.232]. У романі «Гойдалка дихання» дослідниця констатує: «Нескінченне відчуття голоду, туга за рідними, відчуження, дегуманізація, фізичне і психічне виснаження – гасла, що проходять червоною ниткою через весь твір – призводять до втрати людиною своєї ідентичності, спричиняють зниження її значущості до нульової відмітки» [6, с.234].

Книги Мюллер не потрібно сприймати як документальні свідчення, однак ефект документальної достовірності зображених подій є характерною особливістю її прози. З одного боку, у Герти Мюллер простежується домінування реалізму, з іншого, — у її текстах присутні умовні, фантазмагоричні та казково-фантомні реалії. Так, наприклад, Я. Голобородько зауважує, що у романі «Гойдалка дихання» «моделювання аномалій, зумовлених екстремальними умовами існування, й насамперед буття замежової свідомості й ірраціоналізму людської натури, викликане хронічним голодом, приводить у «Гойдалці дихання» до оприявлення, сказати б, “янгольського” зв’язку» [3, с. 88]. Трансцедентальні мотиви розширюють жанрові можливості твору і семантичну картину зображуваного: «Зазирання за межі, за лаштунки суто людського уможливило природний чи то прихід, чи то вихід до проблематики, що її умовно можна окреслити так: життя як неможливість і смерть як досягнення єдино можливого» [3, с. 89].

Важливим аспектом творчості Герти Мюллер є також тема батьківщини, яка проектується у двох площинах: реалістичній та абстрактній. «Батьківщина у письменниці різна – географічна, політична (брехлива, ідеологічна вітчизна), п’яна, чужа, мертва та ін. Проте це для Мюллер не метафора. Творячи усі ці образи, авторка намагається знайти саму себе» [2, с. 301].

Як сучасна письменниця Герта Мюллер шукає способи порушити мовчання навколо злочинних тоталітарних режимів. У її спробах трансформації біографічного досвіду людей спостерігається пошук шляхів відтворення індивідуального сприйняття історії, зображення опору тоталітарній системі та втрати ідентичності в деструктивному середовищі диктатури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробей Н. М. Текст між генераціями: рецепція творчості Герти Мюллер. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2018. Вип. 67. Ч. 1. С. 130–141.
2. Воробей Н. Образ батьківщини в есеї Герти Мюллер "Батьківщина або Оманливість речей" / Н.Воробей // Султанівські читання / 2018. Вип. 2018. С.292-302.
3. Голобородько Я. Естакада Герти Мюллер / Ярослав Голобородько // Слово і час. – 2016. – № 7. – С. 83-90.
4. Догадіна Вікторія. Моделі травматичного досвіду в романі Герти Мюллер «Гойдалка дихання» // Manuscript: Класична спадщина і сучасний літературний процес / Редкол: Ю. І. Ковбасенко (голов. ред.), О.В.Гальчук (видавничий редактор) та ін. – К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017. – № 2(5). С.20- 27.
5. Маценка С.П. Літературна «бездомність»: Відмова від ідентичності у творах Герти Мюллер Наукові праці. Випуск 152. Том 164. URL: <http://litstudies.chdu.edu.ua/article/view/179632> (дата звернення: 19.04.2023).
6. Хмельковська С. В. Тема знищення індивідуальності у романі Герти Мюллер «Гойдалка дихання». / С.В.Хмельковська. Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Серія: Філологічна. 2014. Вип. 49. С.232-234.